

Jaarverslag

20 \ \ \

\ D / N G \

\ T / / D \

\ \ \ 1 7

Orgaan foar de Fryske taal

De naam DINGtiid

Een 'ding' was in de tijd van de oude Germanen een vergadering waar de vrije mannen bij elkaar werden geroepen om een kwestie of geschil te bespreken. Zo'n kwestie werd van alle kanten bekeken en besproken. Uiteindelijk gaf de 'asega', een wetskenner, zijn advies. Het Orgaan voor de Friese taal zet het 'ding' in een nieuw perspectief. Als een onderwerp actueel is kan DINGtiid deskundigen of juist buitenstaanders bij elkaar roepen in een 'DINGpetear' (DINGgesprek) en dat thema vanuit verschillende invalshoeken bespreken

Rol van DINGtiid

DINGtiid wil overheden en andere organisaties stimuleren om handen en voeten te geven aan de Wet gebruik Friese Taal (Taalwet, 2014). DINGtiid volgt ook of én hoe ze dat doen. Mocht dat beter kunnen, dan kan DINGtiid een advies opstellen aan overheden en organisaties over hoe ze taalbeleid vorm kunnen geven. DINGtiid wil het Fries naar een nieuwe fase brengen. Net zo interessant als de adviserende rol vindt DINGtiid dan ook zijn andere rol, namelijk het inspireren van mensen en organisaties om vanuit een intrinsieke motivatie het Fries op een vanzelfsprekende wijze te gebruiken. DINGtiid doet dat door mensen bij elkaar te brengen, door informatie te verzamelen en te delen, door te luisteren en vragen te stellen, te motiveren en door, als dat nodig is, de overheid te adviseren. DINGtiid wil innovatief en open zijn en zoekt ook steeds nieuwe vormen om het gesprek aan te gaan.

Massive Online Open Course (RuG)

De MOOC Frisian van de Rijksuniversiteit Groningen is sinds 2016 drie keer gegeven. In september 2016 waren er 6725 aanmeldingen, in maart 2017 waren dat 1802 en in oktober 2017 gaven 1389 mensen zich op. Er zijn altijd meer aanmeldingen dan mensen die de cursus tot het eind volgen.

Bron: Rijksuniversiteit Groningen (MOOC)

Wie is DINGtiid?

Het bestuur van DINGtiid bestaat uit vijf mensen met hun eigen expertise en werkgebied. Ze hebben gemeenschappelijk dat hun wortels in Fryslân liggen en ze zich daar ook zeer mee verbonden voelen. Tegelijk kijken ze met een frisse blik naar Fryslân en het Fries.

- Klaas Sietse Spoelstra (veranderingsstrateeg), voorzitter, aandachtsveld media, cultuur
- Tytsy Willemsma (EU-lobbyist voor Noord-Nederland), vicevoorzitter, aandachtsveld bestuurlijke zaken, Europa
- Freddy Weima (directeur Nuffic), aandachtsveld onderwijs
- Hanny Elzinga (Dean University of Groningen Honours College), aandachtsveld juridische zaken
- Bianca Pander (partner BKB Het Campagnebureau), aandachtsveld media, (jongeren-/pop)cultuur

Alle bestuursleden zijn voor een tweede periode vanaf 2018 herbenoemd. Vanaf 2019 wordt een schema van aftreden van kracht. Het bestuur wordt ondersteund door Anne Popkema (beleidsadviseur), Tjallien Kalsbeek (secretariaat) en Froukje Sijtsma (communicatie).

Tweetalige kinderopvang

Jaar	Kinderdagverblijven (400)	Geregistreerde gastouders (totaal aantal onbekend)
2015	48 %	92
2016	53 %	121
2017	56 %	130

Bron: SFBO

Hoofdpijnen DINGtiid in 2017

Overleg DINGtiid

DINGtiid heeft in 2017 acht interne vergaderingen gehad. Met zowel gedeputeerde S.A.E. Poepjes als Commissaris van de Koning A.A.M. Brok heeft er een overleg plaatsgevonden. Met de gedeputeerde is afgesproken om de overleggen te intensiveren naar drie keer per jaar. Daarnaast is er op ambtelijk niveau geregeld contact geweest met de provincie Fryslân en het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Ook het contact met het Ministerie van OCW is onderhouden. Verder zijn de overleggen van Gemeenten & Frysk bijgewoond. Natuurlijk heeft DINGtiid ook met veel andere personen en organisaties contact gehad, zoals met Tweede Kamerleden, Bibliotheek Service Fryslân en Lân fan Taal.

Drietilige basisscholen

Er zijn zo'n 365 basisscholen in de Friese gemeenten die vallen onder de Taalwet.

Jaar	3TS
2014	17 %
2016	19 %
2017	23 %

Bron: Cedin

Drietilig middelbaar onderwijs

In 2016 was er meertalig onderwijs in Burgum, Wommels, Waskemeer, Damwâld en Franeker. De ene school is daar verder mee dan de andere. In 2017 zijn er niet meer meertalige scholen bijgekomen.

Bron: Cedin, provincie Fryslân

Meertaligheid als kwaliteit en doel

Een zwaartepunt lag voor DINGtiid in 2017 bij de presentatie en de daarop volgende discussie betreffende het onderwijsadviesrapport 'Meertaligheid als kwaliteit en doel. Advies over Fries in het onderwijs'. In dat rapport geeft DINGtiid twintig adviezen, gericht aan het onderwijsveld, inspectie, provincie, maar ook ouders en het bedrijfsleven. DINGtiid stelt in dat rapport dat de infrastructuur voor het Fries in het gehele onderwijs beter zou moeten worden gebruikt, om zo een doorgaande leerlijn te krijgen en de toekomst van het Fries in het onderwijs en ook in andere domeinen veilig te stellen. De adviezen die DINGtiid geeft zijn voor zowel de korte als de lange termijn en met de focus op het Fries in een meertalige context. Het adviesrapport werd op 3 februari 2017 aangeboden aan gedeputeerde S.A.E. Poepjes. Dat gebeurde op de drietalige CSG Liudger in Burgum, een scholengemeenschap waar meertalig onderwijs al goed is ingebed. Er zijn verschillende reacties op het adviesrapport gekomen, onder andere van de Feriening Frysk Underwiis (juli 2017), provincie Fryslân (september 2017) en het ministerie van OCW (november 2017). De volledige reacties staan op onze website.

Groot Fries Dictee

Omrop Fryslân zendt het Groot Fries Dictee sinds 2016 uit op tv. In 2017 konden mensen voor het eerst het kwalificatiedictee digitaal maken op fryskdiktee.nl. Voor het dictee is plek voor de 35 beste deelnemers en tien bekende Friezen.

Jaar	Deelnemers kwalificatiedictee
2015	135
2016	134
2017	168

Bron: *Fryske Akademy*

Taalschipper

In het advies 'Verandering en verbetering' (september 2015) stelde DINGtiid het ontbreken van regie op de wettelijke verantwoordelijkheid betreffende het dossier Fries aan de orde: het ontbreekt aan een breed gedeelte langetermijnambitie en een duidelijke koers daar naartoe. Een 'Taalschipper' zou het roer in handen moeten nemen, zo stelde DINGtiid. In een bestuurlijk overleg tussen het Ministerie van Binnenlandse Zaken en de provincie (november 2016) is bepaald dat de provincie die rol van Taalschipper op zich gaat nemen. In samenwerking met het Rijk zal de provincie de rol van Taalschipper verder uitwerken, ook in het kader van de nieuwe Bestuursafpraak Friese Taal & Cultuur (BFTC 2019-2023), die Rijk en provincie samen uitwerken en opstellen. DINGtiid volgt als adviesorgaan van dichtbij het proces om te komen tot een nieuwe BFTC, als ook de omschrijving van de rol van de Taalschipper daarin.

Fries in het rechtsverkeer

In 2016 organiseerde DINGtiid een 'Dreampetear' (Droomgesprek) Recht met verschillende professionals. Met hen werd gesproken over het gebruiken van het Fries in het rechtsverkeer. In samenwerking met de Ried fan de Fryske Beweging heeft DINGtiid in maart 2017 daar vervolg aan gegeven met het DINGpetear 'Rjocht, fan dream nei good practice'. Insteek was om te ontdekken hoe door onder andere politie, Slachtofferhulp, Openbaar Ministerie, advocatuur en de rechtspraak de Friese taal wordt ingezet én kan worden ingezet in het contact met burgers. Aan de hand van vragen als 'Wanneer en waar zou je het Fries moeten gebruiken?', 'Waarom eigenlijk?' en 'Wat levert het op voor de kwaliteit van het werk?' gingen de deelnemers met elkaar in gesprek. In het verlengde daarvan werd besproken hoe de deelnemers denken over de kansen voor én de waarde van het gebruiken van het Fries in de digitale wereld (aanbieden van Friestalige websites, mogelijkheid om in het Fries aangifte te doen).

Taalverordening

In 2017 hadden twaalf van de negentien gemeenten die onder de Wet gebruik Friese taal vallen, een taalverordening.

Bron: Stipepunt Frysk

Tweets DINGpetear Rjocht:

“Gebruiken #Fries moet ook wel dicht bij praktijk blijven. Moet doel hebben: verbinden, niet als doel op zich.”

“#Fries dupe van schaalvergroting. Beheersing Fries geen eis/pré in vacatures bij justitie of politie. Die vaardigheden opnemen.”

“Ambassadeurs zijn nodig in het rechtsverkeer die in #Fries beginnen. Van de bode tot de rechter. Focus op spreken, minder op schrijven.”

“Dan spreken we in het juridisch voortraject #Fries met verdachten of slachtoffers, en als we de rechtszaal ingaan...wordt het meteen Nederlands.”

Eind 2016 uitte de Tweede Kamer haar zorgen over het Fries in het rechtsverkeer (Kamervragen Tussenevaluatie BFTC, december 2016). Friese zaken worden mogelijk vaker buiten de provinciegrenzen behandeld door centralisatie en specialisatie van de rechtspraak. Minister Plasterk schetste in zijn beantwoording van die Kamervragen (augustus 2017) juist een positief beeld van het Fries in het juridische domein. Op de schriftelijke vraag van DINGtiid aan opvolger minister Ollongren (november 2017) op welke onderzoeken dat beeld precies is gebaseerd, kreeg DINGtiid de resultaten toegezonden van een monitoring van het Fries in de rechtbank door Rechtbank Noord-Nederland van maart 2017.

DINGtiid op Twitter

Sinds 2017 is DINGtiid actiever geworden op Twitter. Er zijn 184 tweets verstuurd, die in totaal 127.431 keer zijn bekeken. 4173 mensen hebben ons Twitterprofiel bekeken. De tweets hebben geleid tot 206 nieuwe volgers (437 totaal op 31 december 2017).

Bron: Twitter Analytics

Felicитatie aan Tweede Kamerleden

Op 15 maart vonden de Tweede Kamerverkiezingen plaats. Om de Tweede Kamer attent te maken op DINGtiid, heeft DINGtiid een Friestalige felicitatie gestuurd aan alle Tweede Kamerleden uit Fryslân óf met Friese wortels. Hierin is ook duidelijk gemaakt dat zij advies of andere vragen over de Friese taal of meertaligheid kunnen stellen aan DINGtiid.

Studiereis naar Eupen

Op uitnodiging van het 'Steatekomitee Frysk' heeft DINGtiid eind augustus een werkbezoek gebracht aan Eupen. Commissaris van de Koning A.A.M. Brok woonde ook een gedeelte van het bezoek bij. In deze hoofdstad van het Duitstalige taalgebied in België waren eerder plannen om de rechtspraak te centraliseren. De Duitstalige rechtbank in Eupen stond daarbij op de nominatie opgeheven te worden. Door de lobby van het Duitstalige parlement in Eupen kon dat echter worden voorkomen. Een interessante casus: wat kan Fryslân daarvan leren? Wat het meest tot de verbeelding sprak is de open houding die tegenover het Duits bestaat. Uiteraard mede door de grote autonomie die de Duitstalige gemeenschap heeft binnen het federale België. De taal van de eiser of verdachte in België is leidend en daar past het rechtssysteem zich op aan. Eén uitspraak van de rechtbankpresident maakte in het bijzonder indruk: het gebruiken van de eigen taal is in zijn optiek een grondrecht, maar zorgt er bovendien voor dat de rechtspraak toegankelijker wordt en leidt tot een betere rechtsvinding op alle gebieden, zoals verhoren. Het werkbezoek heeft geleid tot vernieuwend inzicht, bovendien is de relatie met het 'Steatekomitee Frysk' ververst. DINGtiid is in 2017 meerdere keren aangeschoven bij de overleggen van het 'Steatekomitee Frysk'.

Uitgeverijen

De Afûk is de grootste uitgever van Friese boeken. Sinds 2017 heeft de provincie alle taken betreffende de promotie van de Friese literatuur belegd bij de Afûk, en coördineert de Afûk enkele verkoopacties. In 2017 verschenen bij de verschillende Friese uitgevers 58 Friestalige boeken. In 2015 waren dat 62, en 61 in 2016.

Bron: Afûk en Ensafh

Onderzoek en beeldvorming

DINGtiid wil graag weten wat er speelt op het gebied van het Fries, in én buiten de provincie. Door (DING)gesprekken en onderzoeken poogt DINGtiid een beter beeld te krijgen van het veld. Die resultaten worden niet altijd gepubliceerd, maar helpen mee in de beeldvorming. DINGtiid kan gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen. In 2017 heeft DINGtiid twee adviesvragen ontvangen van de provincie Fryslân. Beide onderzoeken heeft DINGtiid uitgezet bij het Mercator Kenniscentrum van de Fryske Akademy. Een onderzoek richt zich op de rol van het Fries bij de gemeentelijke herindelingen. Een ander onderzoek kijkt naar de rapportages en aanbevelingen van de Raad van Europa en gaat na in hoeverre Nederland zich houdt aan de bepalingen van het Europees Handvest voor Regionale en Minderheidstalen. Die onderzoeken zijn naar verwachting half 2018 klaar. Mogelijk leiden deze resultaten tot een adviesrapport van DINGtiid.

Verder heeft DINGtiid gesprekken gevoerd met verschillende stakeholders, zoals Lân fan Taal, Afûk en Bibliotheek Service Fryslân, over taalbevordering: hoe denken zij over de bevordering van het Fries, hoe doen ze dat, krijgen ze genoeg ondersteuning, waar lopen ze tegenaan en wat achten zij wenselijk voor een betere bevordering van het Fries? Uit de gesprekken blijkt dat er behoefte is aan samenhang en concretere langetermijnplannen betreffende de bevordering van het Fries. DINGtiid wil daar een rol in spelen.

HBO-opleiding Leraar Fries

Studiejaar	Propedeuse	Educatieve BA	Edukative MA
2014/2015	1	2	-
2015/2016	5	2	-
2016/2017	5	-	1

Bron: NHL

Bestuursafpraak Friese Taal & Cultuur 2019-2023

In aanloop naar de nieuwe Bestuursafpraak Friese Taal & Cultuur (BFTC 2019-2023) heeft DINGtiid in 2017 gesprekken gevoerd met Rijk en provincie over het ontwerpproces voor de nieuwe BFTC. Als taaladviesorgaan voor zowel de Rijksoverheid als provinciale overheid is in ambtelijke en bestuurlijke overleggen besproken hoe de nieuwe BFTC kan helpen om een langetermijnvisie én -ambitie voor het Fries uit te spreken.

Bevoegdheid Fries op de Pabo

Studiejaar	Aantal behaalde bevoegdheden
2014/2015	17 (7 NHL en 10 Stenden)
2015/2016	21 (13 NHL en 8 Stenden)
2016/2017	21 (17 NHL en 4 Stenden)

Bron: NHL Stenden Hogeschool

Theatervoorstellingen Tryater

Jaar	Reguliere voorstellingen + bezoekers	Voorstellingen jeugd + bezoekers
2015	3 (12.160 bezoekers)	3 (5.451 bezoekers)
2016	6 (9.418 bezoekers)	3 (9.210 bezoekers)
2017	3 (8.798 bezoekers)	4 (6.771 bezoekers)

Verder maakte Tryater in deze jaren ook verschillende co-producties.

Bron: Tryater

Wat heeft DINGtiid bereikt in 2017?

DINGtiid maakt het Fries en Taalschipper onderwerp van discussie

Het onderwijsadviesrapport van DINGtiid heeft er mede voor gezorgd dat door de politiek, media en andere partijen is gediscussieerd over de positie en toekomst van het Fries. Ook de term 'Taalschipper' wordt steeds bekender in politiek, media en het Friese veld, ook als het gaat om de brede verantwoordelijkheid op het gebied van het taaldossier.

DINGtiid voert structureler overleg

Eenmaal per jaar is er overleg met de gedeputeerde en de Commissaris van de Koning. Het is ook het plan om jaarlijks overleg te hebben met de Minister van Binnenlandse Zaken. Door wisseling van het kabinet is dat in 2017 niet gelukt.

DINGtiid benadrukt langetermijnvisie Fries

In eerdere adviezen van DINGtiid is het ontbreken van sturing en visie op het Fries benadrukt. In het veld blijkt er ook behoefte te zijn aan het zetten van een stip op de horizon. DINGtiid heeft onderstreept dat de provincie dat nieuwe elan (o.a. in de BFTC) zou moeten verwoorden én handen en voeten zou moeten geven.

DINGtiid is zichtbaarder

Mensen weten DINGtiid steeds beter te vinden met (advies)vragen. In 2017 heeft DINGtiid vijf vragen over het gebruiken van het Fries gekregen. Door actief te communiceren over het Fries op Twitter, krijgt DINGtiid steeds meer volgers.

Eindexamen Fries

Studiejaar	vmbo/mavo	havo	vwo	Totaal
2015	35	24	26	85
2016	59	23	21	103
2017	73	18	19	110

Bron: Fryske Akademy

Overzicht uitgaven DINGtiid 2017

Uitgaven 2017	Provincie	BZK	Totaal
<i>beschikbaar budget</i>	106.900,00	50.000,00	156.900,00
staf DINGtiid	41.910,00		
vergoedingen bestuursleden DINGtiid		21.600,00	
huisvesting	547,00		
communicatie	5.997,50		
werk door derden – redactie en vertalingen	2.076,95		
werk door derden – onderzoek en adviezen	40.680,00		
vergaderingen / DINGpetearen	1.998,88		
studiereis Eupen	607,76		
andere kosten (reiskosten, administratie, abonnementen, etc.)	1.068,26		
Totaal	94.886,35	21.600,00	116.486,35

Friestalig openluchttheater

's Zomers worden op verschillende plekken in Fryslân openluchtvoorstellingen opgevoerd. De beste stukken en spelers kunnen een Gouden Gurbe (Friese Oscars) winnen. In 2017 waren er 14 Friestalige stukken. Dat waren 13 in 2015 en 14 in 2016.

Bron: iepenloftspullen.nl